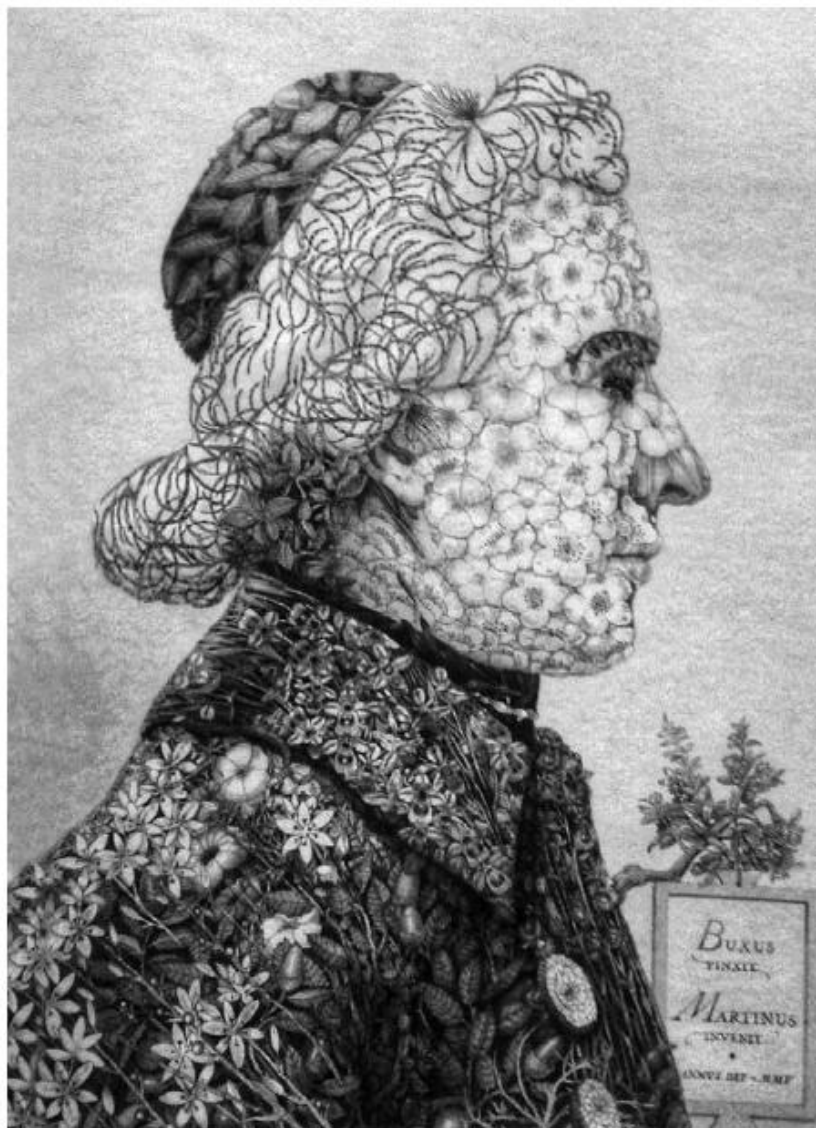

Antoni Josep Cavanilles

> F. XAVIER FERRERO CALATAYUD

(IL·LUSTRACIÓ DE MANUEL BOIX PER AL LLIBRE JOCS FLORALS A CAVANILLES).

Si preguntàrem a qualsevol persona, suposadament culta, qui és Homer, Miquel Àngel, Rembrandt, Goethe o Chopin obtindríem, sens dubte, una resposta encertada sobre el personatge en qüestió. Si plantejàrem la mateixa pregunta dins l'àmbit del camp de la ciència, açò és, homes i dones que contribuïren a l'enriquiment del món civilitzat des d'aquesta vessant, les respostes serien, tanmateix, satisfactòries: Darwin, Marie Curie, Buffon, Humboldt, Mendel, etc. Però si anàrem estretint la parcel·la i centràrem la pregunta sobre homes de ciència que, a més, foren catalans, mallorquins o valencians, aleshores, crec, la resposta no resultaria tan senzilla i el percentatge d'encerts baixaria considerablement. Noms com Joan i Jaume Salvador, barcelonins; Joaquim Fiol, mallorquí; els germans Vicent i Josep Sancho o Joan Roca, menorquins; Lluís Collado, Jorge Juan, Gregori Manyans o Antoni Josep Cavanilles,

valencians, resten en l'oblit no solament entre les persones sinó en la majoria de les nostres institucions.

En efecte, Antoni Josep Cavanilles (1745-1804) es presenta com el més popular d'aquests científics. De fet, als darrers anys s'han fet 14 reedicions de la seua obra més famosa: "*Observaciones sobre la Historia Natural, Geografía, Agricultura, Población y Frutos del Reyno de Valencia.*" i una entitat bancària va fer, l'any 1995, una altra edició modernitzada. Malgrat tot, preguntem a la gent, mitjanament instruïda, quines coses poden dir-nos sobre Cavanilles. La resposta no serà molt explícita. Preguntem en quina època va viure i la resposta, probablement, serà errònia. Considerem-nos afortunats si aconseguim més informació.

Curiosament, en molts centres educatius, els nostres alumnes, mestres i professors, quan fem excursions per tal d'estudiar el medi en el qual vivim i, més concretament, centrem la tasca docent en disciplines com la Geografia, l'Agricultura o la Botànica, exercitem el nostre intel·lecte intentant interpretar el paisatge; observem el relleu orogràfic que cospa la nostra vista, l'ordenament dels bancals de les hortes, el tipus de conreus que s'estableixen en la zona i les activitats ramaderes o industrials que ocupen als seus habitants, fins i tot estudiem la demografia, l'etnografia i el disseny urbanístic dels carrers i la construcció de les cases i vivendes. Si ens centrem en la flora, no se'ns oblidarà dibuixar, pintar, recol·lectar o premsar plantes i floretes silvestres per identificant-les, posteriorment, en guies i mantenir-les ordenades en el laboratori o en l'ecoteca escolar.

Aquestes tasques no varien molt de les que anaven a ocupar a Cavanilles, botànic valencià de la Il·lustració, fa uns dos-cents anys, quan va iniciar, a l'om de cavalleries, un viatge on recolliria valuosa informació sobre el paisatge de les terres del País Valencià, per tal de redactar les seues *Observaciones sobre la Historia Natural, Geografía, Agricultura, población y Frutos del Reyno de Valencia*. Un dels pobles per on va passar Cavanilles entre 1791 i 1793 va ser Canals. D'aquesta estada es fa menció geogràfica, naturalista i antròpica dels seus paratges aquàtics naturals més rellevants: les aigües dels rius Sants i Cànyoles, citant-los en la pàgina 225 de la seua obra esmentada línies més amunt:

"Han hecho sobre este río (Cànyoles) un puente con dos arcos de á diez varas de diámetro, sobre los quales pasa la acequia de riego, trece varas más altas que las aguas del río. Aprovecha por este medio las que caían (aigües del Sants) antes al cauce como inútiles, y benefician un terreno poco años hace erial y pedregoso."

Les nostres institucions haurien d'enaltir figures com la de Cavanilles, reconeguent la importància intel·lectual d'aquest científic, per ser un naturalista valencià de la Il·lustració, per ser un dels valencians més universals, per haver recorregut i estudiat la comarca de la Costera (poble a la qual pertany Canals), per haver estat diverses vegades en el seu terme els anys 1791, 1792 i 1793 arribant des del camí real o per haver fet menció geogràfica i naturalista del paratge natural de l'aigua, tan emblemàtic per als canalins, immortalitzant-lo en la seua obra.

Hui en dia, desafortunadament, figures com la de l'il·lustrat valencià segueixen estant molt oblidades. Cavanilles no arriba a ser un referent per als valencians com ho puga ser Linneo per als suecs, Goethe per als alemanys, Dante per als italians o Shakespeare per al anglesos.

Servesquen aquestes paraules per enaltir la seua figura i la seua obra i, a la vegada, per reivindicar i preservar la nostra cultura de l'aigua.